

БРАНИСЛАВА М. ДИЛПАРИЋ¹

Универзитет у Приштини с привременим седиштем
у Косовској Митровици, Филозофски факултет
Катедра за енглески језик и књижевност

СЛАВИЦА Г. САВИЋ²

Универзитет у Приштини с привременим седиштем
у Косовској Митровици, Факултет техничких наука
Катедра за општеобразовне предмете

ИНТЕРПУНКЦИЈА У ПРЕВОДУ: НЕМАР ИЛИ НЕЗНАЊЕ³

Сажетак

У раду се представљају резултати истраживања спроведеног међу студентима Катедре за енглески језик и књижевност Филозофског факултета и студентима Факултета техничких наука Универзитета у Приштини (Косовска Митровица) са циљем да се утврди адекватност примене појединих српских правила о употреби интерпункцијских знакова која чине разлику у односу на правописну норму енглеског језика. У истраживању је коришћен инструмент превођења (са енглеског на српски) реченица које садрже одабране интерпункцијске знакове.

Кључне речи: правопис, интерпункција, српски језик, енглески језик, превод.

1 danya.sm@mts.rs

2 slavica.savic@pr.ac.rs

3 Рад је настао у оквиру ангажовања на пројекту *Превод у систему компаративних истраживања српске и сйране књижевности и културе* (178019), којег финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

УВОД

Говорећи о међујезичким утицајима, Едвард Сапир ће 1921. године у својој књизи *Језик* написати и следеће: „Постоји само пет језика који су имали пре-судан значај носилаца културе. То су класични кинески, санскрит, арапски, грчки и латински. [...] Помало је разочаравајуће сазнање да је општи културни утицај енглеског до сада бивао занемарљив. Енглески језик се шири зато што су Енглези колонизовали огромна пространства. Али нема никаквих доказа да он било где улази у лексичко ткиво других језика на онај начин на који је француски обојио енглески комплекс или онако како је арапски прожео персијски и турски” (Sapir, 1992, стр. 147). Непун век касније, ипак, енглески језик се приказује у другачијем светлу: процеси глобализације, модерна технологија и масовна комуникација обезбедили су овом језику статус водећег светског језика који умногоме прожима не само језике (данас) бивших колонија већ и многе друге језике света.

У оваквим приликама знатне утицаје претрпео је и српски језик. Штавише, током протеклих деценија утицаји енглеског језика на српски били су до те мере неконтролисани да се у нашој језичкој стварности издвојио и временом сасвим размахео један (сада већ релативно) нови језички *анџиваријетет* — тзв. *анџосрпски* језик (Vasić, Prčić, Neugebauer, 2001, стр. 7) — једна произвољна и накарадна мешавина енглеског и српског језика која значајно одступа од српског стандарднојезичког система и на лексичком, и на граматичком, и на семантичком, и на прагматичком, и на правописном нивоу.⁴ Погодно тле за развој и ширење *непотребних* англосрпских иновација пружио је, при томе, и испољени језички снобизам те генерално поражавајући однос српских говорника према матерњем језику. Нарочиту одговорност међу њима, дакако, носе они *поседни* корисници језика⁵ који се због недовољног познавања, непоштовања и незаинтересованости за важећу норму српског језика (па и одсуства свести о постојању исте) поводе за наметљивијом и доступнијом нормом из енглеског језика, стварајући наопаке језичке креације

4 В. примере ових одступања на различитим нивоима језичке структуре у Prčić (2005).

5 Поседним корисницима језика сматрају се „особе које због природе своје професије систематски утичу, или могу да утичу, на формирање језичких навика јавности, па стога морају располагати одговарајућим језичким знањем: језички и лингвистички стручњаци, учитељи, наставници и професори свих предмета и на свим нивоима, затим новинари, водитељи, спикери и уредници, потом графички, ликовни и веб-дизајнери, творци рекламних слогана, особе за односе с јавношћу и, нипошто на последњем месту, преводиоци свих врста текстова и са свих језика” (Prčić, 2007, стр. 691).

које се услед вишеструког, упорног и механичког понављања у говору и писању устаљују у свакодневной пракси и потом спонтано прерастају у паралелну обичајну норму или псеудонорму (Прћић, 2003, стр. 18).

Премда се англосрпски језик озбиљно намеће у сваком сегменту српскојезичког говорног простора, његов до сада најекстремнији облик забележен је у службеној и јавној комуникацији на територији Косова и Метохије након доласка међународне заједнице, када енглески језик постаје један од њених званичних језика, а употреба српског језика углавном се своди на постојање тзв. „српских верзија” службених списа и јавних гласила — у ствари, некаких полупреведених, нетачно преведених, сасвим неразумљивих и крајње неписмених производа назови преводаца.⁶

Због жестоког раскорака између српскојезичке норме и њене примене у пракси, као и тога да је „Србија [...] вероватно једина земља у којој се матерњи језик уопште не учи у средњој школи” (Клајн, 2003), лингвисти Катедре за енглески језик и књижевност Филозофског факултета Универзитета у Приштини (Косовска Митровица) у нови наставни план и програм, акредитован 2014. године, уврстили су, између осталог, и *Специјални курс из језика 4 (Орфографије енглеској и српској језика)* са циљем да се подизањем свести о разликама између енглеске и српске правописне норме у што већој мери отклоне могућности појаве англосрпских елемената у писаној језичкој пракси студената англистике. Како предвиђен за студенте IV године, курс ће своју реализацију започети у зимском семестру школске 2017/2018. године, а како би се настава учинила сврсисходнијом и делотворнијом, планирано је да се њоме обухвате и „негативна одређења норме, којима би се указивало на узорке све распрострањеније псеудонорме” (Прћић, 2007, стр. 694).

С намером да такве узорке *најјуре* чине (евентуалне) погрешке самих студената англистике, односно примери баш њихових одступања од српске правописне норме, а под утицајем енглеске, у фази припреме за наведени курс спроведен је и један део емпиријског истраживања који ће се представити у овом раду. Поред тога, треба напоменути да је поменути курс у међувремену укључен и у предлог пројекта Филозофског факултета (из Косовске Митровице) *Академске студије 101 – интердисциплинарни хибридни курс вештина стиудирања* у оквиру програма *Развој високој образовања* Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије, имајући за циљ да се указивањем на свеприсутне англосрпске елементе унапреди писана језичка пракса и других студената Филозофског факултета. У сврху пак

⁶ В. више у Dilparić i Stanković (2009) и Дилпарић (2010а; 2010б).

потврђивања потребе да се овом премда малом али некаквом акцијом, а не само декларатном бригом за српски језик, обухвате и студенти других факултета нашег универзитета, у речено истраживање укључена је и група студената Факултета техничких наука који наставу енглеског језика на терцијалном нивоу похађају у трајању од две школске године.

МЕТОДОЛОГИЈА ИСТРАЖИВАЊА

Део истраживања који се представља у овом раду имао је за циљ да се утврди адекватност примене појединих српских правила о употреби интерпункцијских знакова која чине разлику у односу на правописну норму енглеског језика. Утврђивање како испитиваних, тако и других правописних разлика између два језика које је претходило овом истраживању заснивало се на више српских правописних и других језичких приручника — *Правопису српскога језика* (Пешикан, Јерковић, Пижурица, 2016), *Правопису српскога језика: школско издање* (Дешић, 2015), *Правопису српскога језика: школско издање* (Пешикан, Јерковић, Пижурица, 2000), *Правопису српског језика: приручник за школе* (Дешић, 2002), *Правописном речнику српског језика са правописно-драматичким саветником* (Шипка, 2010), *Српском језичком приручнику* (Ивић, Клајн, Пешикан, Брборић, 2006) и *Речнику језичких недовољности* (Клајн, 2006), те „стилских приручника” или „стилских водича” енглеског језика са британског и америчког говорног подручја⁷ — *The Oxford Style Manual* (Ritter, 2003), *The Chicago Manual of Style 16th Edition: The Essential Guide for Writers, Editors, and Publishers* (2010), *The Penguin Guide to Punctuation* (Trask, 1997), *Webster's New World Punctuation: Simplified and Applied* (Woods, 2006) и *The Cambridge Guide to English Usage* (Peters, 2004)⁸.

7 За разлику од српског језика, чија се правописна правила налазе првенствено у *правописним приручницима* или *правописима*, у енглеском језику правописни приручници овог, српског типа не постоје, већ се исправним писањем речи баве речници, поготово тзв. *spelling dictionaries*, а употребом правописних знакова тзв. *style manuals* или *style guides*, који притом решавају и друге дилеме о језичкој употреби, па имају обележја наших језичких приручника. Енглески приручници разликују се у појединим правописним правилима зависно од варијанте енглеског језика (нпр. *британски стил*, *амерички стил*, *канадски стил*, *аустралијски стил*), као и издавачке куће, велике новинске куће или друге институције која правила из свог приручника примењује на све текстове које објављује.

Истраживање је спроведено на узорку од 56 испитаника — 28 студената англистике и 28 студената Факултета техничких наука. Сваки испитаник добио је линк интернет-странице са упитником, односно задатком да дате реченице на енглеском језику (укупно 19) преведе на српски (в. у *Прилоџу*). Студентима притом *није* наглашен прави циљ истраживања. За обављање овог задатка студенти су имали рок од месец дана и никаква ограничења у вези са употребом речника или других језичких приручника, па ни правописних.

Задате енглеске реченице садржале су по један или више интерпункцијских знакова чија употреба у датом контексту представља разлику у односу на српску правописну норму. С обзиром на то да се разлике између енглеске и српске ортографије чешће испољавају у српско–америчком него српско–британском контрастирању правила о употреби интерпункције, ове реченице су у већем броју случајева одражавале амерички стил писања.

У истраживању је утврђивана адекватност примене следећих правописних правила српског језика:

(а) употреба тачке између броја сати и минута, нпр. *11.45* — за разлику од употребе двотачке својствене америчком стилу писања, нпр. *11:45* (в. и реченице (1) и (15) у *Прилоџу*); у британској варијанти пак својствена је употреба тачке, као у српском;

(б) употреба запете у писању децималних бројева, нпр. *22,7* — за разлику од употребе тачке у енглеском језику, нпр. *22.7* (в. и реченицу (13));

(в) употреба тачке (или белине) у писању вишецифрених бројева којом се одвајају троцифрене целине, нпр. *271.962* (или *271 962*) — за разлику од употребе запете у енглеском језику, нпр. *271,962* (в. и реченицу (9))⁹;

(г) употреба тачке (и белине) у писању редног (арапског) броја као компоненте датума, нпр. *22. 7. 1962.* или *22. 07. 1962.*¹⁰ или *22. VII 1962.* или *22. јул 1962.* (и опционо: *10g.* или *10gине*) — за разлику од енглеског језика у ком, прво, тачка не служи као дистинктивно обележје редног броја, већ ту функцију имају последња два слова речи којом се исписује редни број, нпр. *1st* или *1st* од

8 Први приручник прописује само британски стил, други само амерички, док преостала три приручника доносе правила оба стила писања; уз то, последњи наведени приручник правописна правила тумачи и у односу на канадски и аустралијски стил писања.

9 За разлику од британског стила писања, у америчком стилу се употреба запете прописује само за писање бројки од пет или више цифара (Trask, 1997, стр. 126), отуд нпр. *3600 people*, док се у техничким и научним текстовима она углавном замењује белином (Ritter, 2003, стр. 123).

10 Писање нуле испред једноцифреног броја, међутим, *није* препоручљиво изван техничких текстова и пословне кореспонденције (Клајн, 2006, стр. 36).

first (први), *2nd* или *2nd* од *second* (други), *3rd* или *3rd* од *third* (трећи), *4th* или *4th* од *fourth* (четврти) итд.; друго, компоненте датума не представљају редне бројеве, осим ознаке за дан која то може бити, нпр. *22 July 1962* или *22nd July 1962* и, такође, *July 22, 1962* или *July 22nd, 1962* (в. и реченице (7), (14) и (17)); треће, у нумеричком испису свих компонената датума функцију њиховог раздвајања може имати или коса црта, нпр. *22/7/1962* (в. и реченицу (3)), или тачка (превасходно у британском стилу), нпр. *22.7.1962*, или цртица, нпр. *22-7-1962* (в. и реченицу (19)), уз изостављање белина у свим случајевима;

(д) употреба косе црте у писању школских година и тачке (и то једино) иза друге назначене године, нпр. *2016/2017*. — за разлику од енглеског језика у ком се, осим такође косе црте, употребљава и црта, нпр. *2016–2017* (в. и реченице (9) и (13)), уз изостављање тачке у оба случаја;

(ђ) употреба запете и тачке у писању редних (арапских) бројева у низу, нпр. *на 10, 15, 20. и 25. километру*, која (као и под (д)) произилази из правила да се „тачка [...] не пише иза арапских бројки кад значе редне бројеве ако се налазе испред неког другог знака интерпункције” (Пешикан и др., 2016, стр. 100) — за разлику од енглеског правописа у ком дато правило не постоји јер, као што је речено, тачка у овом језику није дистинктивно обележје редног броја (в. реченицу (5) чијим ће се преводом утврђивати адекватност примене назначеног српског правила);

(е) употреба тачке у писању скраћенице за *јосијодин*, нпр. *і. Петровић*, и њено изостављање у писању скраћенице за *доктор*, нпр. *др Петровић* — за разлику од употребе тачке иза обе еквивалентне скраћенице у америчком стилу писања, нпр. *Mr. Jones* и *Dr. Jones* (в. и реченицу (16)), те изостављања тачке, такође у оба случаја, као обележју британског стила писања, нпр. *Mr Jones* и *Dr Jones* (в. и реченице (6) и (18));

(ж) изостављање запете испред везника *и* и *или* који повезују или претпоследњи и последњи напоредни члан синтагме (при набрајању), нпр. *Причали су о књижевности, јозоришћу и сликарству*; *Волиш ли озбиљну, забавну или народну музику?*, или претпоследњу и последњу напоредну реченицу у независносложеној реченици, нпр. *Недељом је чийао књије, излазио у шетњу и радио у башти*; *Недељом је чийао књије, излазио у шетњу или радио у башти* — за разлику од употребе овог интерпункцијског знака претежно у америчком стилу писања, нпр. *The Three Musketeers were Athos, Porthos, and Aramis*; *Flights leave from Heathrow, Manchester, Gatwick, or Glasgow*; *The tightrope walker leaned left, bent from the waist, slowly straighted up, and stepped forward confidently*; *Should I eat dinner, play a game, or go to the store?* (в. и реченице (2), (11), (12) и (18))¹¹;

(з) употреба одмакнуте црте (црте са белинама на обе стране) у писању уметнутог дела реченице (када црта алтернира са запетом или заградом), нпр. *Под црквом је – бар се тако прича – закопано блато*, или у случају када се цртом наговештава поименично набрајање нечега што је претходно уопштено поменуто или само најављено (када алтернира са двотачком, понекад и запетом), нпр. *Осврће се кудало у зеленилу свих нијанси – у маслинама, смоквама, кукурузу, чемџресима и ловору* — за разлику од енглеског језика у ком се, поред одмакнуте црте (в. реченицу (2)), употребљава и примакнута црта (црта без белина на њеним странама), и то превасходно у америчком стилу писања, нпр. *Place that weapon—now, please!—on the ground in front of you* (в. и реченицу (10)); *We gave her everything a child needs—a home, food, education, love*;

(и) употреба двотачке иза дела реченице којим се уводе туђе речи, нпр. *Милан је рекао: „Не ваља ово ни јетџ њара!”* — за разлику од употребе запете у енглеском језику, нпр. *Sarah screamed, “You caught me!”* (в. и реченице (4) и (8))¹²;

(ј) употреба прописаних српских облика наводника „__” и полунаводника ‘__’ у писању ширих и ужих навода, нпр. *По њиређивачевим речима Стојановић је „џримеђивао и џоворио да многи издавачи зајниса и најниса нису били ‘вешџи свом џослу’ и да су им издања несавршена и њејоузџана*” — за разлику од прописаних енглеских облика “__” и ‘__’, који се у функцији наводника и полунаводника користе обрнуто у британској и америчкој варијанти, односно ‘__’ за шири и “__” за ужи навод у британском стилу писања, нпр. *Professor Flynn began with, ‘Even if you’ve never read a word of Shakespeare, I’m sure you’ve heard “To be or not to be” a thousand times’* (в. и реченицу (4)), а “__” за шири и ‘__’ за ужи навод у америчком стилу писања, нпр. *Professor Flynn began with, “Even if you’ve never read a word of Shakespeare, I’m sure you’ve heard ‘To be or not to be’ a thousand times”* (в. и реченицу (8)).

11 У вези са употребом запете у наведеним случајевима, њеним ограничењима и посебно разликама у прописивању датих правила у енглеским приручницима, в. више у Ritter, (2003, стр. 117–123); Trask (1997, стр. 13–19); Woods (2006, стр. 39–42, 50–53); Peters (2004, стр. 115); *The Chicago Manual of Style 16th Edition* (2010, стр. 312, 316–317).

12 Ипак, у енглеском језику се „директно навођење туђих речи данас уводи и двотачком, а нарочито у новинама и часописима” (Peters, 2004, стр. 115). Према Вудсу, с друге стране, употреба запете или двотачке, али и изостављање било ког интерпункцијског знака у наведеном случају „зависи од дужине и формалности навода” (Woods, 2006, стр. 86).

РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

У испитивању је прикупљено 1034 преведене реченице (од очекиваних 1064), док су у преосталих 30 случајева реченице остале делимично преведене или непреведене. Без обзира на то, резултати истраживања су не само обезбедили богат материјал за планирану наставу, већ указали и на више „негативних одређења нормe” која првобитно нису била предвиђена програмом. Значајан део и тих „одређења” биће обухваћен прегледом добијених резултата који следи у наставку иако се о њима у овом раду неће појединачно дискутовати.

(а) Најпре, преводи реченица (1) и (15) у којима је утврђивана адекватност примене правила о употреби тачке између броја сати и минута показали су да се ово правило следи у свега 6,18% од укупно 97 случајева када се између сати и минута исписује интерпункцијски знак, док се у преосталих 93,81% таквих случајева бележи неправилна употреба двотачке:

Реченица (1): 9:30

9:30	3
9:30	42
9 и 30	6
пола 10	2
пола десет	3

Реченица (15): 11:15

11.15	3
11:15	49
11 и 15	4

(б) Правилна употреба запете у укупно 224 „превода” децималних бројева потврђује се у 37,5% случајева, док се тачка из оригинала преписује у 62,5% случајева:

Реченица (13): 17.2... 65.5... 3.7... 9.6

17,2	21	65,5	20	3,7	21	9,6	22
17.2	35	65.5	36	3.7	35	9.6	34

(в) У укупно 112 исписа вишецифрених бројки у преведеном материјалу троцифрене целине се не одвајају у 5,38%, одвајају тачком у 36,61% или белином у 3,57% случајева, док се у чак 63,39% случајева поменуће целине неправилно одвајају запетом:

Реченица (9): 544,811... 457,986

544.811	16	457.986	15
544,811	35	457,986	36
544 811	2	457 986	2
544811	3	457986	3

(г) У укупно 269 превода реченица (3), (7), (14), (17) и (19) све или тек поједине компоненте датума пишу се арапским бројкама укупно 617 пута при чему се очекивана употреба тачке иза њих бележи свега 306 пута, односно у 49,59% случајева. Такође, када се реченим бројкама исписују све три компоненте датума, употреба белине није утврђена ни у једном случају:

Реченица (3): 22/7/1962

22.7.1962.	8
22.07.1962.	6
22.7.1962	4
22.07.1962	2
22/7/1962	31
22/07/1962	2
22/7/1962.	2

Реченица (19): 2-8-2017

2.8.2017.	8
02.08.2017.	8
2.8.2017	5
02.8.2017.	1
2-8-2017	21
2-8-2017.	7
2/8/2017	2

Реченица (7): 1st August 1999

1. август(а) 1999.	12	први Август 1999	3
1. август(а) 1999	6	првог августа 1999.	3
1 август(а) 1999	4	првог августа 1999	3
1. Август(а) 1999.	4	првог Августа 1999.	1
1. Август(а) 1999	5	првог Августа 1999	4
1 Август(а) 1999	6	1ог августа 1999	1
први август 1999.	2	1-ог Августа 1999.	1

Реченица (17): October 12th, 1966

12. октобар 1966.	17	12ти октобар, 1966.	1
12. октобар, 1966.	4	12ти Октобар 1966.	1
12. октобар 1966	1	октобар 12, 1966.	1
12. Октобар 1966.	4	октобар 12 1966.	1
12. Октобар, 1966.	3	Октобар 12, 1966.	2
12 Октобар 1966.	4	Октобар, 12, 1966.	1
12 Октобар, 1966.	1	Октобар 12 1966	1
12-ти октобар 1966.	2	дванаести октобар 1966.	1
12-ти октобар, 1966.	2	дванаести Октобар 1966.	1
12-ти Октобар 1966.	1	дванаести октобар 1966	1
12-и Октобар 1966.	1	октобар дванаести 1966.	1

Реченица (14): December 5, 2003

5. децембра 2003.	15	5ог децембра, 2003	1
5. децембра, 2003.	1	5-ог децембра 2003.	1
5. децембра 2003	2	5-ог децембра, 2003	1
5. децембра, 2003	1	5-ог Децембра 2003	2
5 децембра 2003	3	петог децембра 2003.	2

5. Децембра 2003.	2	петог децембра, 2003.	1
5. Децембра 2003	8	петог децембра 2003	4
5 Децембра 2003	5	петог Децембра 2003.	2
5ог децембра 2003.	1	петог Децембра 2003	1

(д) Правилно писање школских година у преведеном корпусу се утврђује свега 15 пута, односно у 13,39% од укупно 112 случајева. Међу преосталим, „негативним одређењима норме”, при томе, убедљиво доминира употреба цртице (уместо косе црте) као последица неуспешног „преписивања” (ен) црте из енглеских реченица, као и учестало изостављање тачке иза друге назначене године:

Реченица (9): 2003–2004

2003/2004.	7
2003/2004	11
2003-2004	35
2003-2004.	2
2003.-2004.	1

Реченица (13): 2010–2011

2010/2011.	8
2010/2011	7
2010-2011	38
2010-2011.	1
2010.-2011.	2

(ђ) Када се у преводу редни бројеви у низу пишу арапским бројкама (а не речима), правилна употреба интерпункцијских знакова утврђује се у свега 5,06% од укупно 79 таквих низова:

Реченица (5): 5, 6, and 7 ... 3, 5, 6, and 7

5, 6. и 7.	2	3, 5, 6. и 7.	2
5., 6. и 7.	1	3., 5., 6. и 7.	1
5., 6, и 7.	1	3, 5, 6, и 7	7
5. 6. и 7.	1	3, 5, 6 и 7	24
5, 6 и 7	26	3, 5, 6 и 7.	3
5, 6, и 7	6	3, 5, 6, 7	2
5, 6, и 7.	1	трећи, пети, шести и седми	11
5, 6, 7	2	пети, шести и седми	10

(е) Међу укупно 66 покушаја скраћивања речи *господин* у корпусу, успешним се показује тек 31,82% њих:

Реченица (16): *Mr. ... Mr.*

г.	14
гдину	12
Гдину	8
г-дину	10
Г-дину	6
господину	36

Реченица (18): *Mr*

г.	7
г	1
гдину	5
г-дину	3
господину	31
Господину	9

Господину 14

С друге стране, скраћеница за *доктор*, која се у преведеном материјалу јавља 104 пута, (правилно) без тачке се пише 53 пута, односно у 50,96% случајева. Ипак, изостанак (или употреба) тачке уз речену скраћеницу подоста зависи и од тога да ли задата енглеска реченица одражава амерички (реченица (16)) или пак британски стил писања (реченица (6)), који се у овом случају поклапа са српским правописом. Тако се у укупно 70 исписа ове скраћенице у преводима реченице (16) тачка не пише у 31,43% случајева, а у укупно 34 исписане скраћенице у преводима реченице (6) у 91,18% случајева:

Реченица (16): <i>Dr. ... Dr.</i>		Реченица (6): <i>Dr</i>	
др	14	Др	31
Др	8	Др.	3
др.	6	Доктор	22
Др.	42		
доктору	24		
Доктору	6		

(ж) Посматрано у укупно 224 преведене реченице, изостављање запете испред везника *и* и *или* који повезују или претпоследњи и последњи напоредни члан синтагме (при набрајању) или напоредне реченице у независноскоженој реченици утврђено је у 54,91%, случајева. При томе се, како је такође установљено, процентуални однос између правилног изостављања и погрешног писања запете умногоме мења у зависности од врсте повезаних јединица. Другим речима, када *и* и *или* повезују претпоследњи и последњи напоредни члан синтагме (при набрајању) запета се не пише у 80,36% (односно пише у 19,64%) од укупно 112 превода реченица, а када се датим везницима повезују напоредне реченице у независноскоженој реченици, запета се изоставља у свега 29,46% (односно пише у 70,54%) од такође 112 преведених реченица:

Реченица (12): __, <i>and</i> __ [набрајање]	Реченица (2): __, <i>or</i> __ [набрајање]
__ и __ 49	__ или __ 41
__, и __ 7	__, или __ 15
Реченица (18): __, <i>and</i> __ [реченице]	Реченица (11): __, <i>or</i> __ [реченице]
__ и __ 13	__ или __ 20
__, и __ 43	__, или __ 36

(з) Испитивање употребе одмакнуте црте у писању уметнутог дела реченице или у случају када се цртом наговештава поименично набрајање показало је, пре свега, да се црта као знак не употребљава ни у једном преводу за-

датих реченица (2) и (10), већ се она у већини случајева неправилно замењује цртицом или пак, иако ретко, запетом или двотачком као такође прихватљивим „решењем” за контекст преведених реченица. Поред употребе цртице (у 95 превода поменути две реченице или 84,82% од укупно 112), неадекватним се показује и изостанак белина испред и иза цртице (12,63%), као и недоследна употребе белине, тј. или само иза цртице или само испред ње (37,89%). Отуда, употреба белине коју у датим случајевима српски правопис прописује са обе стране црте — овде пак само претпостављене, односно замењене цртицом — јавља се у 49,47% случајева:

Реченица (2): __ - __ [одмакнута црта]	Реченица (10): __ — __ — __ [прим. црте]
__ - __ 31	__ - __ - __ 16
__ - 5	__ - - __ 7
__ - 11	__ - - __ 17
__ - 3	__ - - __ 5
__ : 3	__ , __ , __ 11
__ , 3	

(и) Иза дела реченице којим се уводе туђе речи правилна употреба двотачке потврђује се у 36,19% од укупно 105 превода, док се у преосталом делу испитиваног материјала (63,81%) утврђује „пресликавање” запете из оригинала:

Реченица (4): __ ,	Реченица (8): __ ,
__ : 18	__ : 20
__ , 36	__ , 31

(ј) Употреба српских облика наводника „__” и полунаводника ’ __ ’ у писању ширих и ужих навода није забележена ни у једној од укупно 105 преведених реченица:

Реченица (4): ‘ __ “ ” ’	Реченица (8): “ ’ ” ’
“ ’ ’ ” 4	“ ’ ” 3
“ ” ” ” 12	“ ” ” ” 22
“ ” ” ” 5	“ ” ” 3
‘ ” ” ’ 11	‘ ” ” 11
‘ ” ” ” 7	‘ ” ” 11
‘ ’ ’ ’ 3	‘ ’ ’ 1
‘ ’ ’ ’ 1	
“ ” ” ” 8	
“ ” ” ” 3	

ЗАКЉУЧАК

Утврђивање адекватности примене појединих српских правила о употреби интерпункцијских знакова која чине разлику у односу на енглеску норму помоћу инструмента превођења са енглеског језика на српски показало је, пре свега, да се приликом прекључивања језичких кодова студенти превасходно усредсређују на друге језичке нивое, односно лексички, граматички, семантички, прагматички, док се правописни ниво, па и план писања уопште, осим у заиста ретким случајевима, изразито занемарује или се пак српски правопис тек делимично познаје. Пречесте грешке (и то не само) у употреби интерпункцијских знакова у преведеном материјалу у већини случајева су последица преписивања интерпункцијских знакова из оригинала или пак накарадног комбиновања правописних правила језика извора и језика циља. Осим тога, (надамо се) „само” немаром а не непознавањем српског правописа могло би се, између осталог, објаснити и то да је у корпусу интерпункцијски знак лишен чак и једне од својих основних функција, а то је да заједно са великим почетним словом показује границе пуних реченица. Тако се чак 103 реченице у корпусу не завршавају очекиваном тачком а 15 реченица не почиње великим почетним словом. Такође, сам однос према писаној речи и српском језику уопште одражава се и у доминантној употреби латиничних графема без њихових дијакритичких обележја, као и у самом податку да од 58 студената из узорка само један студент свој превод исписује ћириличним писмом.

ПРИЛОГ

Please translate into Serbian:

- 1) The shop opens at 9:30.
- 2) Which color do you want – red, green, yellow, or blue?
- 3) Date of birth: 22/7/1962
- 4) Then he asked, ‘Do you know what “insomnia” means?’
- 5) Wisconsin would have to develop new biology tests for grades 5, 6, and 7 and new math tests for grades 3, 5, 6, and 7.
- 6) Dr David James is the consultant at Leeds City Hospital.
- 7) In a letter dated 1st August 1999,
- 8) the inspector said he would need to examine the company’s accounts.
- 9) Sara said, “They were getting really excited and were shouting ‘Come on!’”

- 10) In the USA, basketball is the most popular team sport for boys and girls, with 544,811 boys and 457,986 girls registered in the 2003–2004 school year.
- 11) Two thirds of the students—and I swear this is true—couldn't name a single country in Asia.
- 12) The young elephants must eat several times daily, or they will starve to death.
- 13) They travelled through Bulgaria, Slovakia, the Czech Republic, and Poland.
- 14) In the 2010–2011 school year, 17.2% of the students enrolled in the school were Asian, 65.5% were Hispanic, 3.7% were White, and 9.6% were African American.
- 15) Kathleen met her husband on December 5, 2003, in California.
- 16) Please arrive by 11:15 sharp.
- 17) I wish to express my sincere gratitude to all those who provided help: Mr. F.E. Buckley, Mr. G.D. Stedman, Dr. D.T. Thomas, Mrs. P.A. Barnes, Mrs. E.S. Richey, Miss B.C. Wilson, and Dr. P.A. James.
- 18) The date on the newspaper is October 12th, 1966.
- 19) Mrs Edmunds remembered: The parcel contained something like a book; I took it, gave it to Mr Brown, and he walked away with it.
- 20) The deadline for applications: 2-8-2017

ЛИТЕРАТУРА

- Дешић, М. (2002). *Правовис српској језика: њриручник за школе*. Пето издање. Земун: Нијанса.
- Дешић, М. (2015). *Правовис српској језика: школско издање*. Београд: Klett.
- Дилпарић, Б. (2010а). О „правописној каши” у косметским гласилима на (англо)српском језику. У: М. Букумирић (ур.), *Зборник радова са њројекта „Истраживања српској језика на Косову и Метохији”*, књ. 1 (2008), 254–295. Косовска Митровица: Филозофски факултет Универзитета у Приштини.
- Дилпарић, Б. (2010б). О неким преводилачким решењима у косметским гласилима на (англо)српском језику. У: М. Букумирић (ур.), *Зборник радова са њројекта „Истраживања српској језика на Косову и Метохији”*, књ. 2 (2009), 254–275. Косовска Митровица: Филозофски факултет Универзитета у Приштини.
- Ивић, П., Клајн, И., Пешикан, М., Брборић, Б. (2006). *Српски језички њриручник*. Треће издање. Београд: Београдска књига.

- Пешикан, М., Јерковић, Ј., Пижурица, М. (2000). *Правопис српскога језика: школско издање*. Нови Сад: Матица српска; Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Пешикан, М., Јерковић, Ј., Пижурица, М. (2016). *Правопис српскога језика*. Измењено и допуњено екавско издање, Треће издање. Нови Сад: Матица српска.
- Прћић, Т. (2003). *Предлози за Нови Правопис (3): Псеудо Норма Несме Победити!*. *Језик данас* (Гласило Матице српске за културу усмене и писане речи), 17, 17–25. Нови Сад: Матица српска.
- Прћић, Т. (2007). О правопису и ОПРАВОПИСМЕЊАВАЊУ. *Зборник Матице српске за славистику*, 50, 691–695. Нови Сад: Матица српска.
- Шипка, М. (2010). *Правописни речник српског језика са њравописно-драматичким савешником*. Нови Сад: Прометеј.
- Dilparić, B., i Stanković, St. (2009). О једном (не)српском језичком изразу на Kosovu i Метохији данас. U: I. Lakić i N. Kostić (ur.), *Jezici i kulture u kontaktu: Zbornik radova / Languages and Cultures in Contact: Conference Proceedings*. Podgorica: Institut za strane jezike Univerziteta Crne Gore, 36–42.
- Klajn, I. (2003, 27. februar). Jadno veličanstvo. *НИН*. Преузето са: <http://www.nin.co.rs/2003-02/27/27536.html>
- Klajn, I. (2006). *Rečnik jezičkih nedoumica*. Peto, прерађено i допуњено латинично издање. Београд: Ћигоја штампа.
- Peters, P. (2004). *The Cambridge Guide to English Usage*. New York: Cambridge University Press.
- Prčić, T. (2005). *Engleski u srpskom*. Novi Sad: Zmaj.
- Ritter, R. M. (2003). *The Oxford Style Manual*. Oxford: Oxford University Press.
- Sapir, E. (1992). *Jezik*. Novi Sad: Dnevnik.
- The Chicago Manual of Style 16th Edition: The Essential Guide for Writers, Editors, and Publishers* (2010). Chicago: The University of Chicago Press.
- Trask, R. L. (1997). *The Penguin Guide to Punctuation*. The Penguin Group.
- Vasić, V., Prčić, T., Neugebauer, G. (2001). *Du you speak anglosrpski? Rečnik novijih anglicizama*. Novi Sad: Zmaj.
- Woods, G. (2006). *Webster's New World Punctuation: Simplified and Applied*. Hoboken, New York: Wiley Publishing, Inc.

BRANISLAVA M. DILPARIĆ

University of Priština with temporary Head-Office
in Kosovska Mitrovica, Faculty of Philosophy

SLAVICA G. SAVIĆ

University of Priština with temporary Head-Office
in Kosovska Mitrovica, Faculty of Technical sciences

PUNCTUATION IN TRANSLATION: NEGLIGENCE OR IGNORANCE

Summary

The paper presents the findings of a survey conducted among students of the English Department of the Faculty of Philosophy and students of the Faculty of Technical Sciences of the University of Priština (Kosovska Mitrovica) in order to assess the application of certain Serbian punctuation rules that differ from the English ones. A questionnaire in which the students were asked to translate (from English into Serbian) a number of sentences containing selected punctuation marks was served as a survey instrument.

Keywords: orthography, punctuation, Serbian, English, translation.